

Kulueräyliopisto

HENRI VOGT
INGA SAIKKONEN

Suomalaisten yliopistojen toimintaa on alkanut yhä enemmän säädellä kulueräajattelu. Työntekijät ovat kulueriä. Tilat ovat kulueriä. Opiskelijatkin ovat kulueriä, jos he eivät valmistu. Ja hehän valmistuvat vaikka vaatimuksia alentamalla, jotta kulueriä voidaan kattaa.

Ihmistä, tutkijaa, opettajaa, opiskelijaa, ei siis suinkaan ajatella investointina, johon laitettut varat jollain aikatahtaimella tulevat moninkertaisesti takaisin. Tai tulisivat takaisin, jos hänellä olisi aito mahdollisuus haaveksia paremmasta tulevaisuudesta – tietäväisemmästä ja ymmärtäväisemmästä – eikä häntä vain kuristettaisi kulueräksi. Yliopistojen tulisi viime kädessä tähdätä paremman tulevaisuuden visiointiin.

Tällä hetkellä kulueräajattelu näkyy erityisesti pakonomaisena säästämisenä yliopistojen tiloista. ”Säästetään tiloista, ei ihmisistä”, kuuluu mantra. Vain harva tuntuu systemaattisesti pohdineen, missä määrin koko luotu tilajärjestelmä on itse asiassa ydinongelma. Markkinavuokrat ilman markkinoita hallitsevat, hallinnon ja tutkimushenkilökunnankin resursseja merkittävästi kuluttaen (onko näitä kuluja kukaan arvioinut?).

Liemmälti ei tosiaankaan olla kuultu puhetta tilojen *uutta luovasta, sosiaalisesta* tai *symbolisesta arvosta*. Tilojen tulisi tarjota ajatuksille hyvää oloa ja mahdollistaa niiden hedelmällinen vaihto eritaustaisen ihmisten kanssa. Oxford ja Cambridge ovat juuri sen takia maailmanluokan yliopistoja, että niiden *common roomeissa* eri alat kohtaavat, on tilaa ja aikaa vapaalle assosioinnille.

Tilojen sosiaalisuus on itsessäänkin tärkeää, mielialalääkettä. Jos ja kun me esimerkiksi haluamme Pohjan perille lahjakkaita ulkomaalaisia tutkijoita ja opettajia ja oppilaita, tilojen täytyisi todennäköisesti olla hiukan paremmin palvelevia kuin maissa, joissa vieraiden mukaanoton perinteet ovat vahvemmat ja kielimuuri matalampi. Juuri tilojen kautta syntyvällä ilmapiirillä voimme hyviä houkutella.

Myöskään tilojen symboliikkaa ei saisi aliarvioida. Ehkä meillä vielä professoria arvostetaan, mutta arvostetaanko jaetussa minikopissa istuvaa ylityöllistettyä pitkän päälle? Saammeko silloin parhaita kykyjä akateemisen tutkimuksen pariin? Toisaalta joissain yliopistoissa opiskelijat eivät enää pääse lainkaan opettajien käytäville. Viesti näyttää kuuluvan: meillä on hierarkkinen yliopisto, opiskelijat eivät oikeastaan tasa-arvoisina kuulu joukkoon.

Ja on tietysti selvä, että Senaatintorin symboliikka pätee edelleen: kirkollisen ja hallinnollisen vallan lisäksi meillä pitäisi olla älyllinen valta ja sitä pitää kunnioittaa myös tilallisesti. Ei zoomista ole ajatusten tempeliksi.

Brittiläinen politiikanteoreetikko Jonathan White julkaisi alkuvuodesta hienon teoksen *In the Long Run: The Future as a Political Idea* (Profile Books 2024). Lähtökohtana on, että demokratia on ongelmissa, kun kriisiajassamme näyttää siltä, ettemme enää pysty muuttamaan menneitä päätöksiä kohti parempaa tulevaisuutta. Tulevaisuus ei olisikaan avoin, meillä ei ehkä

enää olekaan aikaa muuttaa sen suuntaa politiikan keinoin. Demokratian ydin jatkuvasta muuttumisen ja uuden alun mahdollisuudesta häiriintyy; demokratia on jatkuvuutta.

Kulueräyliopisto rinnastuu jollain lailla tähän. Se on jatkuvan kriisin vallassa. Sen aikajänne on nykyhetki tai korkeintaan muutama lähivuosi, se on epäjatkovaa ja synkronoimatonta. Se kaventaa ajattelun laveutta – tai edes asioiden moniulotteisuuden näkemistä. Se luo diskursiivisen ja lopulta henkisen sulkukehikon. Se kääntyy sisäänpäin ainoana päämääränään saada viivan alle sopivan kokoinen miinus, jotta julkinen rahoitus ei vaarannu.

Mutta samoin kuin demokratian elävöittämiseksi tarvitaan suuria kohottavia haaveita tulevaisuuden suhteen, myös yliopistossa pitää voida haaveksia suurista asioista. Ja pienistä. Niistä yliopisto jatkuu ja avautuu yhä uudelleen.

* * *

Tämän numeron kolme vertaisarvioitua artikkelia käsittelevät poliittisten toimijoiden vallankäyttöä eri näkökulmista. Johanna Vuorelma tutkii suomalaisten presidenttien ja erityisesti Sauli Niinistön epävirallista agendan asettamisen valtaa, siis valtaa, joka ei liity suoraan perustuslaillisiin valtaoikeuksiin. Yhdysvalloissa on pitkään puhuttu niin kutsutusta *bully-pulpit* -käsitteestä, jolla viitataan presidentin valtaan nostaa tiettyjä asioita julkiseen keskusteluun ja vaikuttaa tällä tavoin jopa hallintoon ja lainsäädäntöön; Vuorelma puolestaan käyttää kehystämisen käsitettä. Artikkelin tulokset haastavat käsitystä Niinistöstä vahvana vallankäyttäjänä, mikä liittyy suomalaisen presidenttien pyrkimykseen asemoitua päivänpoliittisten kamppailujen yläpuolelle valtionpäämiehen rooliin. Tätä taustaa vasten on erittäin mielenkiintoista seurata, miten Alexander Stubb aikoo käyttää kehystämisen valtaansa presidenttikaudellaan.

Poliittisen kehystämisen kysymykset ovat läsnä myös Antti Moilasen, Jyrki Kaarttisen ja Heidi Elmgrenin artikkelissa. He tutkivat ideologisten painotusten näkymistä suomalaisten ja saksalaisten laitaoikeistopuolueiden koulutuspoliittisissa ohjelmissa. Artikkelissa käytetyt luokittelut on johdettu laitaoikeiston koulutuspolitiikkaa koskevasta vertailevasta tutkimuksesta. Sisällönanalyysi osoittaa, että eri puolueiden koulutuspoliittiset ohjelmat ovat hyvin samankaltaisia ja niissä korostuvat toistuvat teemat, kuten koulutuksen ymmärtäminen välineellistetyksi ja erityisesti taloudellisen hyödyn mahdollistajana.

Poliitikkojen päällekkäiset tehtävät eri demokraattisten edustuslaitosten tasoilla on tärkeä aihe erityisesti vuonna 2025 järjestettävien kunta- ja aluevaalien alla. Fredrik Malmbergin ja Thomas Karvin artikkeli käsittelee suomalaisten äänestäjien suhtautumista ilmiöön. He esittävät Kansalaismielipide-paneelin kautta kootun kyselytutkimusaineiston avulla, että kriittisyys demokratian toimintaa kohtaan ylipäänsä on yhteydessä kielteisempään suhtautumiseen poliitikkojen päällekkäisiä tehtäviä kohtaan. Aineistosta ei kuitenkaan löydy merkittävää yhteyttä vastaajien poliittisen tietotason ja mandaattikumulaatioon suhtautumisen välillä. Artikkelin toimitusprosessin ja hyväksymisen on hoitanut yksin päätoimittaja Henri Vogt.

Vertaisarvioituja artikkeleita seuraavat Kari Palosen muistokirjoitus pitkäaikaisesta kollegastaan Tapani Turkasta ja numeron päättävä Vappu Rengon väitösesitelmä alueellisesta kulttuuripolitiikasta Suomessa.

* * *

Ei tietysti saisi liikaa yleistää tai syyllistää. Tilapolitiikka on nousevien kustannusten paineessa välttämättä vaikeaa, mutta useat suomalaisyliopistot ovat tästä huolimatta uskaltaneet panostaa ihmisten hyvinvointiin hienoja työtiloja suunnittelemalla ja rakentamalla. Kenties nämä hyvät työtilat ja niiden tuoma positiivinen signaali henkilöstöön ja opiskelijoihin investoinnista voivat tulevaisuudessa toimia valttina yliopistojen kilpaillessa parhaista ulkomaisista tutkijoista ja opiskelijoista.